

ISSN 1997-4167

1 (5)/2009

ВІСНИК

БЕРДЯНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
МЕНЕДЖМЕНТУ І БІЗНЕСУ

науковий економічний журнал

ЗМІСТ

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

<i>Макогон Ю.В.</i> ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНІ ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ КРИЗИ	9
<i>Рябчина О.М.</i> СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНОЮ І ЄС У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ	16
<i>Тарлопов І.О.</i> МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ КАПІТАЛУ: ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ ТА РІЗНОВЕКТОРНА СПРЯМОВАНІСТЬ	20

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

<i>Бобарика О.В.</i> ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	27
<i>Горяча О.Л.</i> ЗАХИСТ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ СФЕРІ	32
<i>Міхов Л.І.</i> РОЗВИТОК КОРПОРАТИЗАЦІЇ І ЇЇ ВПЛИВ НА КОНЦЕНТРАЦІЮ КАПІТАЛУ І ГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ	37
<i>Рунчева Н.В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ВІДНОВЛЕННЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ В УМОВАХ КРИЗИ	42
<i>Терещенко М.А.</i> ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ РИНКУ КОМБІКОРМОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	46

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

<i>Антошкіна Л.І., Касілов І.І.</i> ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКОВАНОГО РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНИХ УТВОРЕНЬ	50
<i>Сльченко І.А.</i> МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ НОВОВВЕДЕННЯМИ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	54

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

<i>Фролова Г.І.</i> МОЖЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	58
---	----

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

<i>Бажан І.І.</i> ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РОБОЧОЇ СИЛИ ЯК ПЕРЕДУМОВИ ЗРОСТАННЯ ЇЇ ВАРТОСТІ	63
<i>Баланда А.Л.</i> ДИНАМІКА СОЦІАЛЬНОЇ НЕВДОВОЛЕНОСТІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	67

лить поступово відновити тенденцію економічного зростання в Україні [6].

Література

1. <http://www.cisstat.com/base/base1/finorg2006.htm>.
2. Белорус О. Императивы стратегии развития Украины в условиях глобализации / О. Белорус // Экономика Украины. — 2001. — № 11. — С. 4–13.
3. <http://www.cisstat.com/base/base1/finorg2006.htm>.
4. Геєць В. М. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. НАН України В. М. Гейця. — К. : Ін-т екон. прогнозів. ; Фенікс, 2003. — 1008 с.
5. Виговська Т. До питання регіональної політики в галузі екологічної безпеки / Т. Виговська // Вісник УАДУ при Президентові України. — 2001. — № 2. — С. 303–309.
6. www.dt.ua/1000/1550/64981.

УДК 351.823.1

М.А. Терещенко

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ РИНКУ КОМБІКОРМОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Анотація: проведено аналіз ринку комбікормової продукції в Україні та за кордоном. Запропонована система державного регулювання і підтримки вітчизняних підприємств щодо екологічно чистого виробництва комбікормової продукції.

Ключові слова: комбікормове виробництво, аграрна політика, державне регулювання, агропромисловий комплекс, ресурсна сировина.

Summary. The situation of the mixed fodder market in Ukraine and other countries is analyzed. The new system of government regulation and support for the ecological production of mixed fodder by local enterprises is proposed.

Key words: mixed fodder production, agrarian policy, state adjusting, agroindustrial complex, raw material resource.

Постановка проблеми. Погіршення природних умов і економічного середовища одержання сировини для виробництва комбікормів призводить до їх незбалансованості за основними елементами, зменшує ефективність комбікормів.

У результаті роздержавлення комбікормових підприємств та створення нових господарських структур на правах колективної і приватної власності на майно виникла загроза дестабілізації виробництва у галузі. Основні причини цього явища такі:

— відсутність належного досвіду самостійного ведення комерційної діяльності;

— обмеженість доступної сировинної бази, особливо білкових компонентів та біологічно активних речовин;

— відсутність у потрібних обсягах високотехнологічних виробництв та устаткування щодо захисту навколишнього середовища;

— постійне зростання витрат на виробництво комбікормової продукції внаслідок зростання вартості сировини, підвищення тарифів на енергоносії, транспорт, висока ставка процента за користування кредитами та інше;

— нерозвиненість ринкової інфраструктури та глобального інформаційного середовища, що обме-

жує доступ до новітніх технологій, пошук партнерів (постачальників сировини, споживачів продукції).

Одним із факторів, що у період переходу до ринку негативно вплинув на стан і розвиток України, є майже повна відсутність державного регулювання її економіки та стану навколишнього середовища. Така ж позиція держави і в аграрній сфері. Увага зосереджується на двох крайніх варіантах розвитку аграрного сектора: повного невтручання у виробництво та розподіл продукції або ж аграрний фундаменталізм. Проте у більшості країн з розвинутою економікою аграрна політика базується на регулюванні аграрного ринку, а ступінь державного регулювання, організація ринку лежить у основі класифікації видів аграрної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у формування теоретичних положень державного регулювання екологічних аспектів ринку комбікормової продукції зробили такі провідні українські вчені, як С. М. Бичкова, М. Ю. Єгорова, В. Я. Месель-Веселяк, А. В. Юрчишина.

Метою статті є дослідження ринку комбікормової продукції в Україні та за кордоном, визна-

ня специфічних особливостей державного регулювання екологічних аспектів ринку та підтримки вітчизняних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Як свідчать дані наукових досліджень, навіть у країнах з високою часткою приватних підприємств (США, Канада, Швеція та інші) здійснюється активна політика державного регулювання (державні закупки, регулювання ціноутворення, оподаткування, кредитна діяльність, підтримка екологічної стабільності).

Враховуючи загальний розвиток господарського комплексу України, тенденції світових ринків комбікормів та фактичний стан вітчизняного кормовиробництва, загальна потреба у концентрованих кормах складає 13618 тис. тонн, а попит на комбікормову продукцію — 8000 тис. тонн, у тому числі — 4000 тис. тонн сільськогосподарських підприємств усіх форм власності.

Однією з головних проблем розвитку комбікормової галузі є формування сировинної бази та її використання. Завантаження виробничих потужностей потребує розширення та ефективного використання ресурсної сировини. Співставлення прогнозів потреби з наявними ресурсами комбікормової сировини вказує на її значний дефіцит як зернової, так і високобілкової. Виробництво повноцінних комбікормів передбачає використання кормових відходів різних галузей.

За останні роки під впливом цінової політики експортерів ціни на фуражні зернові тримаються високими, що спричиняє високу кінцеву ціну. В таких умовах найбільш вигідним варіантом є вирощування зернових самостійно. Формування цінового, фінансового і кредитного механізмів функціонування комбікормового виробництва повинно здійснюватися з урахуванням специфіки агропромислового комплексу як галузі уповільненого оборотного капіталу. Фінансове забезпечення комбікормових підприємств може бути організоване за рахунок власних доходів, кредитів, інвестицій, державних коштів, коштів кооперацій.

Для підвищення ефективності комбікормового виробництва доцільно забезпечити постійний системний контроль за якістю сировини та комбікормової продукції, посилити інформаційне забезпечення виробників та споживачів комбікормів щодо науково-методичних розробок з актуальних питань виробництва, розширити та збільшити обсяги зоохімічних досліджень щодо впровадження способів використання вторинної сировини борошномельного, олійного та інших виробництв. Економічне стимулювання у сфері діяльності комбікормового підкомплексу має здійснюватися в умовах вільного ціноутворення у поєднанні з державним регулюванням і підтримкою доходів та антимонопольним контролем за цінами на продукцію підприємств комбікормової галузі.

На даний момент комбікорми вітчизняного виробництва ще не мають міцних конкурентних позицій на світовому ринку. Світовий ринок комбікормів монополізований трьома країнами — Аргентиною, Бразилією та США.

Важливим чинником у світовій торгівлі комбікормами є те, що країни Європейського Союзу імпортують їх, на відміну від інших продуктів, без зняття мита. Вступ України до Європейського Союзу сприяв би збільшенню обсягів експорту комбікормової продукції, що є важливим чинником розвитку галузі.

Україна на теперішній час має реальну можливість експортувати 50–100 тис. тонн комбікормів і 10 000 тонн преміксів при реальному обсязі виробництва 4028 тис. тонн.

Для розвитку ринку комбікормів важливо також передбачити: сприяння процесу відродження і розвитку комбікормового комплексу завдяки удосконаленню податкової та митної політики у напрямі більш дієвого захисту власного товаровиробника; шляхом інтервенції регулювання попиту і пропозиції на ринках кормової сировини і комбікормів; спрощення (надання пільг) механізму щодо іноземних, кредитних інструментів, дозволу кредитних операцій у зарубіжній валюті.

На регіональному рівні необхідно зосередити увагу на: підтримці структур, що забезпечують ефективне функціонування в умовах ринку та мають перспективу; фінансуванні пріоритетних напрямів комбікормового виробництва за рахунок місцевих бюджетів; розширенні інфраструктури мережі сервісних послуг товаровиробникам комбікормового підкомплексу, насамперед, у заготівлі якісної сировини, реалізації готової продукції.

Основним завданням вітчизняного кормовиробництва є гарантування безпеки продукції, збільшення обсягів і розширення її асортименту, поліпшення якості та зниження собівартості. Це можливо досягти за умови: розробки довгострокової стратегії щодо комбікормової галузі, організаційно-технологічної системи гарантування на ринкових засадах її розвитку і прибуткового функціонування; впровадження енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій, які ґрунтуються на зменшенні втрат сировини та питомих витрат ресурсів на одиницю товарної продукції.

Слід зазначити, що у перехідний до ринкових відносин період роль державного регулювання розвитку ринку комбікормової продукції набагато вища, ніж за умов діяльності розвиненої ринкової економіки, оскільки ще не сформувався механізм регулювання економічних процесів ринковим шляхом. Крім того, перехід до ринкової економіки потребує певного часу і вимагає активної участі держави у створенні інфраструктури ринкового середовища. Лише держава може забезпечити економічну свободу всім

суб'єктам господарювання, створити механізм захисту населення від стихій ринку [1].

Необґрунтоване послаблення державної підтримки у перехідний до ринкової економіки період — одна з основних причин макроекономічного характеру, що зумовили кризову ситуацію в агропромисловому виробництві і зокрема у комбікормовій галузі України (порушення паритету цін на сировину, комбікорми та іншу промислову продукцію, еквівалентності міжгалузевого обміну).

Державі, за умов сучасного ринкового господарства, необхідно виконувати функції стимулювання зростання виробництва комбікормової продукції. Для цього вона повинна забезпечувати все необхідне для нормального функціонування ринкової конкуренції, захищати законні права як підприємств галузі, так і суміжних виробництв; допомагати господарюючим суб'єктам адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури; створювати сприятливі умови для активізації їхньої виробничої діяльності.

Пріоритетна роль державного регулювання не ліквідує ринкові регулятори у забезпеченні структурної перебудови економіки комбікормової галузі, а лише сприяє її переходу до стійкого зростання. Державна політика не повинна стримувати підприємницьку ініціативу, а має створювати умови для приватної інвестиційної активності та економічного піднесення, пов'язаних із освоєнням нових технологій на засадах ринкової конкуренції. Держава повинна допомагати формуванню конкурентоспроможних господарських формувань, що можуть працювати на внутрішньому та зовнішньому ринках в умовах конкуренції; концентрувати ресурси на перспективних напрямках відновлення комбікормового виробництва.

За сучасних умов першочерговим завданням, що стоїть перед підприємствами комбікормової галузі, є стабілізація й економічне зростання виробництва екологічно чистої продукції. Його вирішення значною мірою залежить від спроможності державних структур здійснювати ефективне економічне регулювання та управління [2].

Формування адекватної новим умовам системи державного регулювання комбікормовою галуззю передбачає застосування замість командно-адміністративних важелів управління ринкових засобів впливу на господарські, виробничі та економічні процеси, оскільки протягом усього перехідного періоду інтенсивність державного регулювання повинна бути значно вища, ніж у країнах з розвинутою ринковою економікою.

Система державного регулювання виробничих процесів як у аграрному секторі, так і кормовиробництві та, зокрема, і при виробництві комбікормів на даному етапі включає в себе, перш за все, значне зменшення впливу держави на регулювання економічного механізму господарської діяльності підприємств з виробництва комбі-

кормів. По-друге, вимагає зміни форм і методів державного регулювання, що відповідали б умовам ринкової економіки.

Створення діючої системи державного регулювання як сільського господарства, так і його структурних ланок, зокрема кормовиробництва і, у тому числі, виробництва комбікормів, починається зі створення концепції цього регулювання. Стосовно умов ринку у її основі, як показує світовий досвід, лежить ряд фундаментальних принципів.

По-перше, система державного регулювання і підтримки базується на тому, що сільськогосподарські товаровиробники працюють на самофінансуванні і конкретні заходи щодо їх підтримки є додатковими у забезпеченні економічних умов стабільного господарювання.

По-друге, субсидії, дотації, пільги та інші регулюючі важелі й інструменти повинні орієнтувати товаровиробників на більш ефективне господарювання і їх необхідно застосовувати диференційовано [3].

У цілому система державного регулювання і підтримки кормовиробництва, зокрема виробництва комбікормів, повинна базуватися на програмно-цільовому підході, враховувати регіональні особливості та умови, стимулювати більш пріоритетні напрями розвитку виробництва, формування ринкових організаційно-правових форм господарювання і виключати непродуктивні витрати на підтримку неефективних працюючих підприємств.

Принципи державного регулювання знаходять своє втілення у конкретних напрямках, інструментах та методах досягнення поставлених цілей.

Реальність державної підтримки ринку комбікормової продукції залежить від ступеня опанування державними органами важелів регулювання цінової, кредитної та податкової політики, процесів інвестування [4].

Висновки. Проведені дослідження свідчать, що існує низка важливих для комбікормового виробництва питань, які потребують державної підтримки.

Держава має спрямовувати кредити (у тому числі іноземні) та інші види фінансування на розробку перспективних проектів розвитку комбікормової галузі. Цільове фінансування сприятиме посиленню зацікавленості науковців у дослідженні актуальних проблем галузі, дозволить уникнути неефективних витрат, тим самим створюючи умови, що знизять ризик при вкладанні капіталу у наукові проекти.

Удосконалення цінової політики та визначення механізмів регулювання цін на всіх етапах проходження комбікормової продукції від виробника до споживача дасть можливість забезпечити еквівалентні умови для розвитку комбікормового виробництва та інших галузей, учасників технологічного процесу. Цінові співвідношення між сільським господарством, комбікормовою галуззю та

аншою промисловою продукцією (енергоносії, транспортні витрати та інші) треба регулювати у системі всього відтворювального процесу — від придбання матеріально-технічних ресурсів і оплати праці до реалізації кінцевої продукції. На теперішній час ціни на основні види матеріальних ресурсів, що споживаються сільським господарством та комбікормовим виробництвом, значно вищі, ніж на сільськогосподарську продукцію (сировина для комбікормів) [5].

Підтримка держави у придбанні окремих видів комбікормової сировини (білкової, біологічно активних та екологічно чистих добавок, багаторічного вітчизняного виробництва) для галузі шляхом встановлення і виплати субсидій на її покупку, надання пільгових кредитів (наприклад, із частковою компенсацією ставки за користування ними); спеціального пільгового страхування сільським дієвим фактором стабілізації комбікормового виробництва.

Література

1. Галушко В. П. Державне регулювання та підтримка сільськогосподарського виробництва в розвинутих країнах / В. П. Галушко, В. Ф. Хоменко // Економіка АПК. — 1998. — № 11. — С. 3–7.
2. Кириленко І. Г. Ринкова економіка та державне регулювання / І. Г. Кириленко, П. М. Макаренко, Л. Ю. Мельник. — Дніпропетровськ : Пороги, 1997. — 457 с.
3. Мельник Л. Ю. Аграрне підприємство і держава / Л. Ю. Мельник, П. М. Макаренко, О. А. Любкович. — Дніпропетровськ : Пороги, 1999. — 259 с.
4. Пороховский А. Экономически эффективное государство: американский опыт / А. Пороховский // Вопросы экономики. — 1998. — № 3. — С. 81–89.
5. Черевко Г. В. Держава і ринок / Г. В. Черевко, П. С. Березівський. — Львів : Українські технології, 1998. — 116 с.